
ПРОШИРЕНА НЕЛЕКТОРИСАНА ВЕРЗИЈА

Комитет за људска права

Закључна запажања о трећем периодичном извештају Србије *

1. Комитет је размотрио Трећи периодични извештај Србије (CCPR/C/SRB/3) на свом 3341. и 3342. састанку (видети CCPR/C/SR.3341 и 3342), који су одржани 7. и 8. марта 2017. године. На свом 3364. састанку, који је одржан 23. марта 2017. године, усвојио је ова Закључна запажања у вези са Трећим периодичним извештајем о примени Међународног пакта о грађанским и политичким правима.

A. Увод

2. Комитет поздравља подношење Трећег периодичног извештаја Србије и информације приказане у њему. Изражава захвалност на прилици да се обнови његов конструктиван дијалог са великом делегацијом државе потписнице о мерама које су предузете у извештајном периоду на спровођењу одредби Пакта. Комитет је захвалан држави потписници на њеним писаним одговорима (CCPR/C/SRB/Q/3/Add.1) на листу питања (CCPR/C/SRB/Q/3), који су допуњени усменим одговорима од стране делегације, као и на допунским информацијама у писаној форми.

3. Комитет подсећа на своја ранија закључна запажања (видети CCPR/C/UNK/CO/1) и напомиње да држава потписница и даље тврди да није у стању да прати примену Пакта на Косову ** због чињенице да се, у складу са Резолуцијом 1244 Савета безбедности (1999), цивилна власт на Косову спроводи од стране Привремене административне мисије Уједињених нација на Косову (УНМИК). Комитет сматра да се Пакт ипак примењује на Косову и стога позива УНМИК да обезбеди Комитету, у сарадњи са институцијама Косова и без прејудуцирања коначног правног статуса Косова, извештај о стању људских права на територији Косова.

---

* Усвојена од стране Комитета на његовом 119. заседању (6-29 марта 2017. године).

Б. Позитивни аспекти

4. Комитет поздравља следеће институционалне и законске мере које је држава потписница предузела:

(а) Усвајање Закона о извршењу кривичних санкција и Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера 2014. године;

(б) Усвајање Националне стратегије за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности (2016-2020) са Акционим планом (2016-2018) за њено спровођење;

(в) Оснивање Координационог тела за родну равноправност 2014. године;

(г) Усвајање новог Закона о спречавању насиља у породици 2016. године.

5. Комитет такође поздравља ратификацију или приступање државе потписнице следећим инструментима:

(а) Међународна конвенција за заштиту свих лица од присилног нестанка, 18. маја 2011. године;

(б) Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, 31. октобра 2013. године;

(в) Потписивање Протокола о сарадњи у потрази за несталим особама са Републиком Босном и Херцеговином 2015. године.

В. Главна питања која изазивају забринутост и препоруке

Факултативни протокол и применљивост Пакта

6. Иако поздравља оснивање Савета за праћење примене препорука механизма УН за људска права, Комитет је и даље забринут због недостатка јасних законских механизма за спровођење и праћење спровођења гледишта усвојених од стране Комитета у Факултативном протоколу. Комитет констатује да су одредбе Пакта интегрисане у домаћи закон и према томе могу бити примењена у судској пракси. Међутим, изражава жаљење што изгледа да је свест о практичној применљивости Пакта у домаћем правном систему остала на ниском нивоу у правосудној и правној заједници (чл. 2).

7. Држава потписница треба да осигура да се гледишта Комитета систематски шире и спроводе, укључујући гледишта у случају Новаковић против Србије, као и да ојача своје напоре да осигура да су надлежни органи, посебно судије, тужиоци и

** Сва упућивања на Косово у овом документу треба схватити као да су у потпуности у складу са Резолуцијом Савета безбедности 1244 (1999).

адвокати, сензибилисани за могућност применљивости одредби Пакта у држави потписници.

Антидискриминациони правни оквири

8. Иако Комитет поздравља доношење Стратегије превенције и заштите од дискриминације, остаје забринут због: (а) недостатка или кашњења у практичној примени Стратегије; (б) непризнавања посредне дискриминације у постојећем антидискриминационом закону; (ц) недостатка информација о парничном поступку и ограниченог броја кривичних поступака на основу дискриминације; и (д) неуспеха државе потписнице да прикупи разврстане податке у погледу етничких и расних мањина (чл. 2, 3, 26 и 27).

9. Држава потписница треба да: (а) предузме конкретне мере да осигура да се Акциони план за спровођење Стратегије превенције и заштите од дискриминације спроводи правовремено и на ефикасан начин; (б) осигура да се планиране измене и допуне закона о забрани дискриминације адекватно баве посредном дискриминацијом као обликом дискриминације; (в) унапреди капацитет Повереника за заштиту од дискриминације тако да може да подноси жалбе на основу Закона о забрани дискриминације; (г) ојача судску примену Закона о забрани дискриминације у кривичним и парничним поступцима, кроз обуку судија, службеника за спровођење закона и адвоката у погледу антидискриминације; и (д) омогући прикупљање података и развије алате да би се омогућило држави потписници да процени и осигура ефективно уживање свих људских права и основних слобода расних и националних мањина и да искористи те податке у сврху планирања и евалуације.

Злочини из мржње

10. Комитет је забринут што, упркос напорима државе потписнице у борби против кривичних дела мотивисаних мржњом, злочини из мржње, посебно против Рома, и даље преовладавају у држави потписници. Иако констатује измене и допуне члана 54 Кривичног законика којима се уводе отежавајуће околности за злочине почињене из мржње према раси, религији, националности или националној припадности, полу, сексуалној оријентацији или родном идентитету неког лица, изражава жаљење што држава потписница није пружила никакав пример практичне примене овог члана (чл. 2, 6, 20 и 26).

11. Држава потписница треба да: (а) појача напоре на промовисању толеранције према лицима која припадају националним, расним, верским и другим мањинама, укључујући Роме; и (б) ефикасно спроводи члан 54а Кривичног законика, као и да осигура да се злочини из мржње идентификују и брзо истраже,

да се починиоци процесуирају и, ако буду осуђени, да буду кажњени одговарајућим санкцијама.

Дискриминација ЛГБТИ лица и лица са ХИВ-ом

12. Комитет је забринут што: (а) су дискриминација, нетолеранција и насиље над ЛГБТИ особама и даље веома високи; (б) правне последице прилагођавања или промене пола нису регулисане никаквим правним оквиром и не постоји право на жељени пол у одсуству хируршке интервенције; и (в) особе са ХИВ-ом се и даље суочавају с дискриминацијом и кршењем њихове приватности, посебно у контексту здравствене заштите (чл. 2, 7, 16 и 26).

13. Држава потписница треба да: (а) ојача своје мере за сузбијање свих облика друштвене стигматизације, дискриминације и насиља над особама по основу њихове сексуалне оријентације и родног идентитета или ХИВ статуса; и (б) спроведе поступак за правно признавање пола који је усаглашен с одредбама Пакта.

Искљученост Рома

14. Комитет понавља своју забринутост што су, упркос напорима државе потписнице, Роми и даље подвргнути широко распрострањеној дискриминацији и искључивању, незапослености, принудним исељењима и de facto сегрегацији у становању и образовању. Иако наглашава напредак државе потписнице који се односи на регистрацију, забринут је због сталних тешкоћа с којима се суочавају интерно расељени Роми (а) при регистрацији рођења и места становања и добијању личних докумената, као резултат уског тумачења Закона о пребивалишту и боравишту; и (б) у интеграцији у заједницу и (в) због лоших услова у колективним центрима (чл. 2, 7, 16, 17, 24 и 26).

15. Држава потписница треба да повећа своје напоре да: (а) унапреди недискриминаторни приступ могућностима и услугама у свим областима за припаднике ромске заједнице; (б) олакша и омогући регистрацију деце родитеља који не поседују лична документа и омогући интерно расељеним Ромима, који живе у неформалним насељима, да региструју своје место боравка и да добију лична документа, кроз адекватно тумачење Закона о пребивалишту и боравишту; (в) ради с интерно расељеним ромским заједницама на развоју трајних решења која су погодна за њих, укључујући интеграцију у јединицама локалне самоуправе; и (г) предузме све неопходне кораке у спровођењу Стратегије за социјалну инклузију Рома.

Особе с инвалидитетом

16. Иако Комитет констатује да је држава потписница постигла изванредан напредак, забринут је што (а) се особе с инвалидитетом и даље суочавају с многим изазовима у погледу приступа правди, образовању, запошљавању и политичкој партиципацији. Комитет констатује са забринутошћу: (б) присилни смештај у медицинске установе, изолацију и принудно лечење великог броја особа с менталним, интелектуалним и психосоцијалним сметњама; (в) неадекватност постојећих законских оквира како би се постигла деинституционализација и побољшала адекватна подршка у заједници; (г) пријављену претерану употребу института лишења пословне способности, укључујући потпуну пословну способност, што непропорционално утиче на права особа са инвалидитетом, и (д) ограничени обим заштите од дискриминације по основу инвалидитета (чл. 2, 7, 14, 16, 25 и 26).

17. Држава потписница треба да: (а) предузме одговарајуће мере како би се обезбедило да особе са инвалидитетом нису дискриминисане у уживању својих права; (б) предузме све неопходне мере за спровођење политике деинституционализације особа са инвалидитетом уз одговарајућу подршку у заједници; (в) обезбеди да је свака одлука о изолацији, смештају или лечењу особе са менталним, интелектуалним и психосоцијалним инвалидитетом донета након детаљне медицинске процене, да су сва ограничења легална, неопходна и одговарајућа појединачним околностима и да укључују гаранције делотворног правног лека, као и да се свака злоупотреба ефикасно истражи и да постоји кривична одговорност; (г) настави са законским изменама и допунама како би се елиминисало потпуно лишавање пословне способности и ојача своје напоре на поновном успостављању пословне способности особа са инвалидитетом; и (д) призна ускраћивање разумног смештаја особама са инвалидитетом као облик дискриминације и укључи инвалидитет као основ за злочине из мржње.

Родна равноправност и дискриминација жена

18. Иако Комитет констатује да је Србија предузела значајне кораке на побољшању заступљености жена у јавној сфери, патријархални културни обрасци и стереотипне родне улоге жена и мушкараца и даље преовладавају у српском друштву. Такође је забринут због: (а) положаја жена припадница осетљивих друштвених група; (б) пријављених случајева раније уговорених бракова у неким ромским заједницама; и (в) недостатка спровођења Закона о равноправности полова (чл. 2, 3, 7, 23 и 26).

19. Држава потписница треба да: (а) настави с радом на подизању свести о равноправности жена, с циљем борбе против

свих предрасуда и стереотипа о женама; (б) предузме све неопходне мере за заштиту жена из осетљивих друштвених група, укључујући и од раних бракова; и (в) осигура да су њени законски оквири у погледу родне равноправности у потпуности примењени на свим нивоима.

Насиље над женама и децом, укључујући насиље у породици

20. Иако признаје напоре државе потписнице, Комитет је забринут што у пракси и даље преовладавају тешки облици насиља над женама и децом, укључујући насиље у породици. Комитет је посебно забринут због неадекватног одговора органа за спровођење закона и правосудних органа у случајевима насиља у породици, јер мали број пријављених случајева има за последицу оптужнице и пресуде (чл. 2, 3, 6, 7 и 26).

21. Држава потписница треба да повећа своје напоре, укључујући: (а) да обезбеди довољне техничке и финансијске ресурсе и обуке за решавање проблема насиља над женама и децом; (б) да ојача своје напоре на подизању свести шире јавности о негативном утицају насиља у породици; (в) да осигура да су жене упознате са могућношћу примене мере забране приласка, која је омогућена новим Законом о спречавању насиља у породици, као и да се закон ефикасно примењује и спроводи; и (г) да осигура да се случајеви насиља у породици до краја истраже, да се извршиоци кривично гоне и, ако буду осуђени, да се казне санкцијама сразмерним тежини злочина.

Нестала лица и одговорност за претходна кршења људских права

22. Иако признаје напоре државе потписнице, Комитет је и даље забринут због (а) ограниченог напретка који је остварен у потрази за несталим лицима; (б) ниске стопе гоњења за ратне злочине почињене током оружаних сукоба, укључујући и оне почињене од стране средње и високо ранжираних званичника; (в) уске дефиниције жртве према Закону о цивилним инвалидима рата и оштећеног лица према Закону о кривичном поступку, као и услова да жртве прогласе нестала лица мртвима да би добиле надокнаду; и (г) недостатка средстава за Тужилаштво за ратне злочине, недостатка новог Тужиоца за ратне злочине и наводног притиска од стране владе на Тужилаштво (чл. 2, 6, 7, 9 и 16).

23. Држава потписница треба да: (а) настави да истражује све нерешене случајеве несталих лица ради разјашњења њихове судбине и кретања и да осигура да су жртве и њихова родбина обавештени о исходу истраге; (б) обезбеди да су сви починиоци ратних злочина процесуирани, укључујући средње и високо ранжирани званичнике; (в) измени и допуни Закон о цивилним инвалидима рата и Закон о кривичном поступку да би се

проширила дефиниција жртве и оштећеног лица и да се обезбеди да све жртве присилног нестанка имају ефективно право на пуну надокнаду штете у складу са стандардима људских права; и (г) осигура довољно ресурса Тужилаштву за ратне злочине, без одлагања именује новог Тужиоца за ратне злочине и осигура његову независност у обављању мандата.

Смрт или нестанак из породицишта

24. Комитет је забринут због недостатка закона који обезбеђује накнаду родитељима новорођене деце која су наводно умрла или нестала у породициштима, углавном између 1970. и 1990. године. (чл. 2, 6 и 23).

25. Држава потписница треба да предузме кораке да се осигура убрзано усвајање закона који се бави наводном смрћу или нестанцима новорођене деце у прошлости, као и пружање индивидуалног обештећења родитељима.

Забрана мучења и злостављања

26. Комитет је забринут што: (а) дефиниција мучења још увек није у складу са чланом 7. Пакта; (б) независне истраге тужилаца, онда када постоје оправдани разлози да се верује да је извршено дело мучења или злостављања јер, наводно, нису систематске; (в) стопа гоњења за мучење и злостављање и даље је ниска, а осуђени починиоци добијају благе казне; и (г) приступ жртава одштети је често ометен због високог стандарда доказивања штете постављеног од стране судова и примене застарелости на њихова потраживања (чл. 2 и 7).

27. Држава потписница треба да предузме мере да: (а) измени и допуни свој Кривични законик да би се укључила дефиниција мучења која је у потпуности у складу са чланом 7. Пакта и другим међународно признатим нормама; (б) обезбеди да независни орган спроводи ефикасне истраге о свим веродостојним наводима мучења или злостављања; (в) измени и допуни своје законе како би се осигурало да се дела мучења или злостављања кажњавају казнама сразмерним њиховој тешкој природи и укинула застарелост за злочине мучења и злостављања; и (г) уклони све препреке које отежавају остваривање права жртава на правни лек.

Лица лишена слободе

28. Иако признаје напоре државе потписнице, Комитет је забринут због сталне пренатрпаности у затворима; лоших услова у притвору, посебно у полицијским просторијама за притвор; и недовољне здравствене заштите и смислених активности за затворенике (чл. 7 и 10).

29. Држава потписница треба да ојача своје напоре на смањењу пренатрпаности затворских јединица, укључујући наставак развоја коришћења алтернативних мера у притвору, побољшању услова притвора, укључујући приступ здравственој заштити и смисленим активностима, као и да повећа своје напоре у гарантовању права затвореницима да ће бити третирани без кршења достојанства.

Трговина људима и присилни рад

30. Комитет је забринут због (а) присуства домаћих и страних криминалних група које се баве трговином људима и експлоатације великог броја миграната и избеглица од стране ових група у држави потписници. Такође, и даље је забринут због: (б) информација да за Националног координатора за борбу против трговине људима није обезбеђен званични план рада или буџет; и (в) ситуације деце којима се тргује или која су експлоатисана од стране чланова породице или друге деце која су приморана да раде, просе или да се баве проституцијом (чл. 7, 8, 13 и 24).

31. Држава потписница треба да: (а) ојача своје мере за спречавање и борбу против трговине људима, с посебним фокусом на мигранте и избеглице; (б), посвети неопходне ресурсе истраживању случајева трговине људима против свих извршилаца; (в) обезбеди Националном координатору за борбу против трговине људима неопходна средства и формални плана рада; (г) осигура да се деца уклоне из породица које су одговорне за њихову експлоатацију, као и да се у потпуности признају као жртве, а не као починиоци злочина; (д) осигура да се Инспекцији рада и релевантним координационим телима обезбеди довољно средстава, обука и приступ за откривање и спречавање дечијег рада; и (ђ) развије програме за рехабилитацију жртава, укључујући децу, трговине људима и присилног рада.

Избеглице и тражиоци азила

32. Иако признаје постојеће изазове у погледу избеглица и уважава постојећу основну правну заштиту, Комитет је забринут због: (а) постојања значајних препрека и кашњења у процесу регистрације, разговорима и идентификовању тражиоца азила, као и малог броја одобрених захтева за азил; (б) пријављених случајева враћања чиме се ускраћује приступ на територију Србије и приступ поступку азила; колективних и насилних протеривања; и погрешне примене принципа „сигурна трећа земља”, упркос забринутости у погледу услова у неким од тих земаља; и (в) неадекватних услова у прихватним центрима, укључујући смештање малолетника без пратње са одраслима и недостатак заштите појединаца изван прихватних центара. Комитет је такође забринут због (г) неадекватног приступа за малолетнике без

пратње старатељима који доносе одлуке у најбољем интересу детета, и (д) неадекватних поступака за утврђивање њихове старости (чл. 6, 7, 13 и 24).

33. Држава потписница треба строго да поштује своје националне и међународне обавезе: (а) омогућавањем доступности приступа формалном поступку за пријаве за азил на свим граничним прелазима, посебно на међународним аеродромима и у транзитним зонама, као и да су све особе које се директно баве избеглицама или мигрантима одговарајуће едуковане; (б) осигуравањем тога да се све пријаве за азил одмах процењују на индивидуалној основи, уз пуно поштовање принципа забране протеривања, као и да одлуке о одбијању могу бити оспорене у суспензивном поступку; (в) уздржавањем од колективног протеривања странаца и осигуравањем објективне процене степена заштите када се странци протерују у „сигурне треће земље”; (г) осигуравањем адекватних услова и унутар и изван прихватних центара за све избеглице и тражиоце азила; и (д) омогућавање постојања протокола за одређивање старости малолетника без пратње и да они добију адекватно старатељство и третман у складу са најбољим интересима детета.

Спровођење правде

34. Иако поздравља доношење Националне стратегије за реформу правосуђа и недавне напоре да се смањи велики број нагомиланих предмета, Комитет је забринут због: (а) пробног периода од три године за нове судије; (б) наводних случајева притисака политичара и медија на судије, тужиоце, Високи савет судства и Државно веће тужилаца; (в) преосталих нагомиланих судских предмета, и (г) кашњења у усвајању Закона о бесплатној правној помоћи (чл. 14).

35. Држава потписница треба да: (а) предузме кораке да учврсти независност судства, укључујући обезбеђење мандата нових судија и уклањање могућности политичког уплитања у рад Високог савета судства и Државног већа тужилаца; (б) предузме кораке како би се осигурало да се сви случајеви политичког и медијског притиска на судство и тужилаштво строго истражују и санкционишу; (в) ојача своје напоре како би се осигурало да се суђења обављају у разумном року и да се смањи број нагомиланих судских предмета; и (г) ојача своје напоре у погледу усвајања Закона о бесплатној правној помоћи.

Слобода мисли, савести и вероисповести

36. Упућујући на своја претходна закључна запажања (CCPR/C/SRB/CO/2, ст. 20), Комитет понавља своју забринутост због практичних последица правне диференцијације између

„традиционалних“ и „нетрадиционалних“ вероисповести (чл. 2, 18 и 27).

37. Држава потписница треба да гарантује у пракси то да се принцип једнаког третмана религија поштује у складу са захтевима из члана 18.

Слобода изражавања

38. Комитет је забринут због (а) навода о јавним званичницима који јавно срамоте и застрашују медијске раднике и (б) сужавања простора за дебату и, конкретно, гоњења новинара и актера цивилног друштва због изражавања њиховог мишљења. Иако констатује приватизацију медија, Комитет је и даље забринут због (в) недостатка транспарентности власништва над медијима и сталног државног утицаја над неким медијима. Комитет је такође забринут због аспеката примене Закона о јавном окупљању од 26. јануара 2016. године који би могли да ометају, а не да олакшају право на слободу окупљања (чл. 19 и 21).

39. Држава потписница треба да: (а) предузме хитне кораке да обезбеди ефикасну заштиту медијских радника од свих облика застрашивања и да осигура да се сви случајеви прописно истражују и починиоци ових дела застрашивања гоне и адекватно санкционишу; (б) се уздржи од кривичног гоњења новинара, бранитеља људских права и других актера цивилног друштва као средства за одвраћање или обесхрабривање слободног изражавања њиховог мишљења; (в) предузме кораке да осигура транспарентност власништва над медијима и да су приватизовани медији слободни и независни у складу са Општим коментаром Комитета бр. 34 (2011) о слободи мишљења и изражавања; и (г) размотри примену Закона о јавном окупљању од 26. јануара 2016. године, како би се осигурала усаглашеност с Пактом.

Учешће у јавним пословима

40. Комитет је и даље забринут због (а) ниског нивоа заступљености мањина у државним органима и јавној управи, укључујући Роме, и са жаљењем констатује недостатак релевантних статистичких података у овој области. Такође је забринут због (б) навода о нападима на опозиционе политичке личности и озбиљних пријава случајева притисака на бираче (члан 25).

41. Држава потписница треба да: (а) ојача своје напоре на повећању заступљености Рома и припадника других националних мањина у државним органима и на националном и на локалном нивоу, укључујући, ако је потребно, одговарајуће привремене посебне мере; (б) обезбеди успостављање ефикасног и независног тела за посматрање избора и да се наводи о нападима на

политичаре и застрашивању бирача одмах пријаве, истраже и реше.

Г. Ширење информација и праћење

42. Кроз Савет за праћење примене препорука механизма УН за људска права и на други начин, држава потписница треба да шири информације о Пакту, Трећем периодичном извештају, писаним одговорима на додатна питања Комитета и овим Закључним запажањима Комитета међу правосудним, законодавним и извршним органима власти, организацијама цивилним друштвима као и у јавности, а циљу подизања свести о правима садржаним у Пакту. Држава потписница треба да обезбеди да се извештај и ова Закључна запажања преведу на службене језике државе потписнице.

43. У складу са правилом 71. став 5 Правилника о раду Комитета, држава потписница је дужна да, у року од једне године од усвајања ових Закључних запажања, обезбедити информације о спровођењу препорука датих у ставовима 15 (Искљученост Рома), 33 (Избеглице и тражиоци азила) и 39 (Слобода изражавања).

44. Комитет захтева од државе потписнице да достави свој следећи периодични извештај до 29. марта 2021. године и да у њега укључи конкретне и најновије информације о спровођењу препорука датих у овим закључним запажањима, као и Пакта у целини. Комитет такође захтева од државе потписнице да се при изради извештаја консултује са релевантним организацијама цивилног друштва у земљи. У складу са Резолуцијом Генералне скупштине 68/268, број речи у извештају не сме прелазити 21.200 речи. Такође, Комитет позива државу потписницу, до 29. марта 2018. године, прихвати позив да приступи поједностављеном поступку извештавања, при чему Комитет доставља листу питања држави потписници. Одговори државе потписнице на ову листу питања би сачињавали њен Четврти периодични извештај, на основу члана 40 Пакта.